

Zdivočelá krajina aneb Příroda si poradí sama

Pavel Valtr, Západočeská univerzita v Plzni

Zřejmě nikdo nepopře narůstající globální environmentální problémy v důsledku neuvážené a nevyvážené exploatace přírodních zdrojů, vedoucí k rozšiřování pouští – dezertifikaci, k rozsáhlému ubývání lesů – deforestizaci a znehodnocování přírodního prostředí – denaturalizaci.

Jako reakce na tyto skutečnosti vznikla novodobá pocitová ideologie směřující k opuštění krajiny a ponechání ji přírodě, označovaná jako hlubinná ekologie. Tato ideologie se u nás stala módní pro převážně mladší, „revoluční“ generaci „konzumentů“, která bez jakýchkoliv skrupulí a věrohodných podkladů bezostyšně prohlašuje, že závažně narušená a změněná příroda Šumavy si pomůže sama. Stoupenci bezzásahovosti prosazující iracionální revoluční směr „puristických naturistů“, hlásající „nic než příroda“, demagogicky využívají sofistikovaný ideologický mediální nátlak na zdravý rozum obyvatel.

Racionálně uvažující skupina požaduje komplexní asistenční ekosystémový přístup, vyplývající z analytického hodnocení existence člověka v přírodě, využívající přírodní principy, zákonitosti a vazby i vývojové trajektorie, širší a zpětné vazby, tedy vedoucí asistenční pomoc narušené přírodě. Tato většina je reprezentována převážně zkušenými vědci a praktiky, s rozsáhlými a dlouhodobými světovými a domácími zkušenostmi. Přesto, že je podporována obcemi, turisty, množstvím občanských sdružení, ale i protestních pochodů a řadou petic, tedy většinou obyvatel se zdravým selským rozumem, se setkává s tím, že „módní“ menšina prosazující divočinu, utlačuje zdravou většinu, požadující systémový přístup k postupnému navrácení vyvážené přírody.

Proto několik dlouhodobých světových i domácích zkušeností:

Nejprve tropické oblasti, kde jsou nejsilnější „vegetační síly“: Stačí uvést tři příklady - Cejlonu / Srí Lanku, Barmy / Myanmar a Kuby. Po 50 letech po opuštění různých plantáží pěstovaných bylin či dřevin nedošlo k žádnému návratu vytožené přírody, ale k vytvoření „zdivočelé krajiny“. Nejrozsáhlejší příklad bezzásahovosti v odpřírodněných plantážích je na revolučním „ostrově svobody“ (kterou dcera F. Castra označuje za ostrovní vězení). Někdejší kulturní plochy po „přenechání přírodě“ opanovaly převážně expanzivní a invazní druhy, např. akácie aj., takže dnes úrodná Kuba není ani soběstačná v základním ovoci a zeleninách. Krásné, majestátní stromy, v převažující odlesněné krajině, pouze dožívají, a asi by je bylo potřebné prohlásit jako národní poklad. Někdejší příroda zbyla pouze v ponechaných rezervacích, odkud není šance, že by se opět navrátila (ještě před 50 lety, kdy jako geolog byl z Československa vyslán na pomoc Kubě můj bratr, byla tamní krajina téměř harmonická a města se svými stavebními objekty a veřejnou infrastrukturou přívětivá). Proto doporučení pro naše „divočáky“: bezplatně jim tam umožnit vyvezení, neboť tam si mohou reálně bez omezování spolu s místními komunistickými soudruhy užívat bezzásahovosti.

V subtropických oblastech Evropy je pro Čechy obecně známý případ Dinárského pohoří v býv. Jugoslávii, kde po historické likvidaci původních lesních porostů, došlo přírodními silami po několika stoletích pouze k vytvoření křovinatých makchií a garrigue a vytvoření vysušené krajiny a to opět v oblastech s výrazně lepšími vegetačními podmínkami. Je možné uvést také Japonsko, kde obyvatelé znovu soucítící s přírodou, věděli, že po dílčí likvidaci lesa v imisním regionu, mohou opět obnovit les jen obtížným ručním vynášením úrodné půdy s vysetou trávou do horských oblastí a následným vysázením vhodných dřevin s místní ekologickou amplitudou.

V podmínkách mírného pásma je vidina obnovení zlikvidovaného přírodního lesa bezzásahovostí zcela demagogickou vidinou. Jediným argumentem stoupců bezzásahovosti Šumavy, jsou rostoucí semenáčky smrků v plochách polomových a následně kůrovcových disturbancí. Ty však vznikly pod přirozenou ochranou lůna předchozího lesa, jejich další existence je však problémová.

V závislosti na lokálních faktorech, bezzásahovostí nejprve vznikne smrčinový „pololes“ skupinkových a solitérních stromů, z nichž mnohé v průběhu růstu a vývoje budou meteo-vlivy deformovány zejména v horní části koruny, takže bude ubývat semenných stromů. Ostatní část plochy v lepším případě opanují expanzivní, příp. invazní trávy. V žádném případě nebude obnoven slibovaný žádoucí stabilní les, s druhovou, prostorovou a věkovou variabilitou. Chybějící stabilizační druhy dřevin v býv. hospodářském „smrkáči“ příroda sama nenadělí, ojediněle vítr zaneše semena břízy a ptáci semena jeřábu. V následujících generacích dojde k pokračujícímu úbytku semenných smrků a v lepším případě ke vzniku jakési „suché tundry“, neboť se výrazně zhorší větrné, vodohospodářské a půdní poměry.

Jednoznačná blamáž bezzásahová ideologie je jakýmsi náboženstvím, o kterém se nesmí pochybovat, které se musí pouze věřit. Vnucovaná ideologická blamáž záměrně nesleduje:

- analýzu vývoje dosavadních pralesových porostů Šumavy
- dopady oslabení porostů negativními globálními vlivy (kyselé deště, depozice dusíku aj.)
- nastávající klimatické změny, jež budou nepříznivé zejména pro smrk (vyžadující vzdušnou i půdní vlhkost)
- impakty environmentální, sociální ani ekonomické
- predisponovaný vývoj „přírodních“ porostů
- přičemž v tomto případě jakoby neplatí hlásaná zásada předběžné opatrnosti, tedy alespoň prokázání ideologie bezzásahovosti na přijatelném prostoru 100 – 1000 ha, ale je vyžadována téměř okamžitá většinová bezzásahovost.

Prosazovaná rozsáhlá až většinová bezzásahovost je naprosto nesmyslná, vzhledem ke skutečnosti, že naprostá většina biotopů NP Šumava je druhotných, zcela nestabilních. Přínos našich historických pralesových lokalit zdaleka nenaplnil proklamované kýžené potřeby zajištění biodiverzity a ekosystémové stability, což dokládá vědecká analýza Dynamika vývoje pralesových rezervací III, zpracovaná 7 autory a publikovaná v r. 2012 v Akademii Praha. Závažné poučení z jejích závěrů spočívá ve skutečnosti, že ani ty bez lidské asistence nedokáží přežít, neboť:

- **je nezbytné celistvé oplocení rezervací** (k ochraně před nadměrným okusem jelení zvěří) pro umožnění přirozené obnovy dřevin
- **existence klimaxových společenstev v okolí** je podmínkou, že po disturbančním rozpadu nedojde k zániku a degradaci půd do předklimaxových stadií
- **porosty, které nesplňují kritéria strukturní diferenciaci, druhového zastoupení a genetického původu nelze zařazovat do bezzásahového režimu**
- **nezbytné je návazné okolní stabilizační ochranné pásmo** k tlumení disturbancí (polomy, kůrovec) a tam: provádět výchovu strukturně (tloušťkově i výškově) diferencovaných porostů, realizovat „kotlíky“ buku a jedle a výběrným hospodařením zajišťovat trvalost a stabilitu porostů.

Proto by bezzásahovost vůbec neměla být zmiňována či dokonce zaváděna na území chráněné Šumavy, s výjimkou udržení současných pralesových rezervací, avšak i ty, jak bylo prokázáno, potřebují naši pomoc.

Bezzásahovost je vhodná v přírodních, málo obydlených územích Aljašky, severní Kanady, Kamčatky, části Sibiře, jižním ostrově Nového Zélandu, části Indonésie, větší části Austrálie a Patagónie, některých územích Afriky, v Evropě na severu Skandinávie a některých územích východní Evropy. Uvedená ideologie bezzásahového zdivočení, uplatňovaná v kulturních porostech značně osídlené střední Evropy a nezodpovědně prosazovaná bez nezbytného projednání, je zcela zločinná. Neodpovídá ani závazným potřebám udržení tradičního extenzivního hospodaření biosférické rezervace UNESCO, ani závazné ochraně vybraných biotopů a vybraných druhů Evropsky významné lokality či podmínkám stanovené Chráněné oblasti přírodní akumulace vod.

Zcela je přehlížena skutečnost, že česká Šumava demograficky, sociálně a ekonomicky dlouhodobě ratarduje, ale že i biologická diverzita je rychle snižována, přičemž množství evropsky a státně chráněných taxonů postupně odumírá. Přesto je bezzásahová „virtuální“ divočina masivně mediálně sofistikovaně silně podporována. Poslední příklad je v časopise Příroda č. 3/2021, který sleduje zejména „divokou přírodu“ a to článek „Příroda si poradí sama“ od aktivisty Zeleného kruhu J. Skalíka. V článku je „podpurná“ fotografie, kde v dosavadní nepoložené smrčtině vzrůstají mladé smrky (které pro znalce jsou pod ochranou starší generace ale agresivní k potřebným listnatým dřevinám, vzhledem ke schopnosti růstu po delší období roku). Zřejmě byl využit až zneužit lesník Prof. J. Fanta, který přes 30 let pracoval v Holandsku a následně podporoval obnovu našich lesů prostřednictvím nadace Face. V publikaci Bezzásahový les na Šumavě na příkladu Židovského lesa popisuje Ing. Ivo Vicena situaci v dřívějších, podstatně lepších stanovištních podmínkách. **V konkrétní praxi této ideologie divočiny jsou dogmaticky obhajovány přírodní procesy, zavrhovány i žádoucí antropogenní vlivy, ochrana přírodních hodnot je nepodstatná.** Mezi obhajování přírodních procesů patří i ničivé povodně a požáry, větrné polomy, epidemické šíření biotických škůdců, rozsáhlé eroze, okupace území invazními a expanzivními druhy aj. Tupě opakované mantře požadované bezzásahové divočiny účinně napomáhá sofistikovaná mediální propaganda, která se staví jakoby na správnou stranu „obhájců čisté přírody.“ Navíc jsou používány „klasické“ metody protlačení skupinových zájmů: mlžení, korumpování, příp. zastrasování.

Ideologie bezzásahového obnovení přírody v odpřírodněné krajině bez pomoci člověka, který ji odpřírodnil, je stejně utopická jako dosavadní ideologie komunismu. Uvedená ideologie rychlého zdivočení připomíná čínskou ideologii Velkého skoku či někdejší kulturní revoluci. Základní otázkou tedy tedy zůstává racionální pomoc zachování biodiverzity v homogenizující se přírodě Česka a směřování dalšího vývoje srdce připravovaného euroregionu Moldau – Donau, tj. české Šumavy.